

Danele Sarriugarte

Euskal kultura hil da, biba euskal kultura!

2015eko kultur balantzea egiteko eskatzen dizute eta ezin duzu ezetz esan, ez duzu ezetz esan nahi, bata dela bestea dela; zorionez, gero eta apalagoa da, ia ez nabaritzekoa, baiezkoen osteko zirrara, damuarena-edo, zeure buruari gaztigatzearena azkarregi esan zenuela baietz. Ia ez nabaritzeko eran sentitu arte arindu da, berdin, sekula egin ez duzun gauza bati heldu aurreko bertigoa, aurrekoek, zure egoeran, zer egin ote zuten obsesionatzeko joera hori, zerbait zeurea egin nahi izatekotan ez zuena ezer askorako balio, eta are gutxiago balio zuena zeure buruari eta iritziei dagokiena aitortzeko, aurrekoek hain ondo idatzitakoen pisuak irents baitzintzakeen erabat. Baina, esan bezala, joanak dira horiek, eta jaio zaituen belaunaldi/gorputz zehatzaren antsietate eraikiaren kasik arrastorik gabe has zaitezke idazten, behingoz, balantze hori.

Arazoa, baina, bada baita ere denbora, hori ez da den mendrenik aldatu, denbora-eskasia, noski; badakizu, egunerokoari bere kasa uztekotan, gurpilak harrapatuko zaitu, zerbait egin nahi baduzu, denbora atera ere atera egin beharko duzu, alde edo moldez. Bidaia bat egiteko astia bildu duzu, beraz, hitzaldi batean parte hartu behar zenuela aprobetxatuta astebete erreserbatu, jakin badakizun arren Interneten garai honetan,

ordenagailua edo beste edozein pantaila hatuan eramanda, emailak erantzun, itzulpenak bidali, elkarrizketak egin ahal izango dituzula, atoan; baina 2.000 kilometro inguru dago zure etxearen eta Berlinen artean, bide, mendi eta eraikinez betetako 2.000 km geografiko ukigarri, eta bada zerbait.

Eta, gainera, uste baino lehen hasi zara lanean, nahiz eta 2.000 km tangible horiek ez dizuten eragin zeuk espero zenuen bezala, bi hegazkin hartu dituzu bi autobus hartu izan bazenitu legez, ordutegi-alderik ez, estralurtar eta zaugarri sentiarazten zaituzten hizkuntzarik edo kultur ohiturarik ez. Esan bezala, uste baino lehen hasi zara lanean, iluntzeko hitzaldiaren ostean, afalorduan bertan, oraindik ez dakizun arren, xuxen, non zauden. Aspalditik hirian bizi diren euskal herritarrek kolpez galdetu dizute ea zer plan daukazu aste honetan, ea joango zaren monumentu hau ala harako museo hura ikustera. Ezetx esan diezu, artikulua bat amaitzeko asmatan etorri zarela egiatan, 2015eko kultur balantzea egin behar duzula Jakin aldizkarirako. Boteprontoan galdetu dizute ea zer esango duzun, badakizu, interesa daukate, beraiek urrun daude eta jarraitzen saiatzen dira, ahal den heinean, baina...

Diagnostikoa argi

Izenburua, behintzat, badaukat, esan diezu. Izenburua eta tesia, edo diagnostikoa. Aro bat amaitu dela euskal kulturaren eta bagabiltzala gauza berriak eraikitzen, artean erabateko formularik asmatu gabe, baina oraindik ere aje astunak daramatzagula bizkarrean. Edo, ajeak baino, garai batean ezinbestekoak eta eraginkorrak izan ziren moduak baliatzen tematzen garela, betierekotuta, eguneratu gabe. Adibideak nahi dituzte, noski, galdetzen dizute ea non ikus dezakezun hori, ez ote den oro har zibilizazio-amaiera jeneralagoaren zantzu. Euskalgintza aipatu diezu, hori ere bai baitaukazu garbi, Jakinek eta UEUK elkarlanean antolatutako udako ikastaroaz nahitaez jardun behar duzula ('Euskara, estatugintza eta nazio-gintzaren erdian'), erakusgarri gisa. Izan baitzen zerbait.

Zer, streaming bidez jarrai zitekeen hori? Hara hor. *Horixe bera*. Ikastarotik etxera zindoaztela, zu baino zaharragoek, euskal kulturaren bueltan zu baino askoz luzeago daramatenek esan zizuten urteak zirela ez zela horrelako eztabaidarik pizten euskararen aferarekin, lehenengo mahai-inguruaz ari. Solasaldi horretan presente izan ez baina biharamuneko saioan hitz egitea egokitu zitzaion Andoni Olariagak ez zuen gaizki definitu kanpotik ikusitakoa: «atzo, hemen, heriotza-akta bat sinatu zen».

Gisako dokumentuak izapidetu orduko, ordea, hainbat sintoma nabarituko ziren alde zurretik. Giroan bazegoen zerbait, kristalizazio baten aurrean gaude, ezer baino gehiago. Irudi batean laburbildu beharko bazenu, langintza erraza zeneukake, profesional batek egina duelako honezkero, Josevisky marrazkilariak egin zuelako aurtengo apirilean, *Argia* astekariko *Larrun* hilabete kariaren azalean. Agerkariaren grazia ere ez zen makala, 'Euskalgintza: berritu ala hil',¹ eta izen horren pean zetorren dozena bat lagun, manifestazio antzean, griskarak denak, barrutik koloretako beste pertsona batzuk ateratzen zitzaizkiela, azala mudatuko balute bezala, sasoi pasata. Baten batzuk aise ezagutzeko daude: lehen planoan, Txillardegiren barrutik irteten da Lorea Agirre, eta ez da kasualitatea, noski.

Txillardegik bere garaian indarrean ziren zenbait ikuspegi linguistiko eta politikorekin apurtu zuen (ez berak bakarrik, baina ikurak behar ditugu), eta kontrakarrean proposatu beste batzuk, erotzat hartu zirenak. Gaur egun ezin ukatzekoa da, baina, nola balizko proposamen ero haiei esker ari zaren kulturaz modu honetan idazten, nola segitzen dugun, azken batean, hizkuntza hau erabiltzen, bizirik iraunarazten. Diktaduraren ilunean jardun zuen Txillardegik, debekuaren,

Aro bat amaitu da euskal kulturaren eta bagabiltza gauza berriak eraikitzen, artean erabateko formularik asmatu gabe, baina oraindik ere aje astunak daramatzagu bizkarrean

isilpekoen eta ageriko zapalkuntzaren boladan. Ideia handi eta erabatekoen garaian, guztia egiteko zegoenean, beraiek egiten ez bazuten inork egingo ez zuenean.

Bestelakoak dira Agirrerren parametro historikoak, bestelakoak ere hizkuntzaren borroka biziberritzeko proposatzen dituen gakoak, baina, zure arabera, berbera izan daiteke urgentzia, moldeak aldatzekoa, zenbait bidetan sakontzekoa. Mugikorrera ekarri duzu Euskararen egunaren harira eta Anton Abbadia saria eman ziotela-eta Kike Amonarrizek adierazitakoa:

Badaukagu inertziak puskatu eta jauzi kuantitatiboak ere eman beharra: komunikabideetan, erabileran, lan munduan... Ezagutzan iritsi gara kopuru txukunetara, baina aurrerabide hori –hobetu behar dena– erabilerara pasatu behar da. Hor denok aztertu behar dugu non gauden, eta zer egin beharko genukeen gure eragina handitzeko. Denok sumatzen dugu iritsi garela muga moduko batera, eta aurrera egiteko aldaketak behar direla, eta sakondu behar dela egindako lanetan.²

Horri gehitu nahi izan diozu Lorea Agirrerren bideo-pusketatxo bat:

Hemen beste diskurtso bat behar da. Nik jaso dudanak, identitarioa, euskara Europako hizkuntza zaharrena dela, niri balio izan dit, baina hurrengoari dagoeneko ez. Diskurtso berriak sortu behar dira, edo zaharrak errekuperatu.³

Ongizate estatuaren gainbehera-garaian dihardu Agirrek, hizkuntza normalizatzeko neurriak beharrezko direnean baina ez aski, herritarren prekarizazioa eta zapalkuntza sueltotzat banatzen denekoa, batzuo eskolan ikasitako euskararen eskubide linguistikoak eta bestetzuei zuzenean toki duin batean bizitzekoa urratzen zaizkien sasoi batean. Testuinguru horretan hizkuntza-eskubideak eskubide sozialekin lotzea proposatu du Agirrek (Joxe Azurmendik orain dela hamarkada batzuk proposatutakoari tiraka), lokaztea (putaren ahoa aditzean salbatuko zela euskara zioen Arestik). Horrez gain, feminismoari zenbait ideia hartuta, emakumeen

eta euskaldunen egiturazko zapalkuntzak antzeko mekanismoak baliatzen dituzenez, Agirrek uste du azken horiek ere antzeko estrategiak balia ditzaketela. Adibidez, ahalduntzea. Argi geratu zen, aurtengo Korrikaren amaieran irakurri eta Euskal Herrian luze-zabal hedatu zen mezuan, uhin digitalen bidez: «Nor gara? Bagara nor. Ez gara menpeko perpausa».⁴

Euskaingintzan dabiltzanek ez ezik beste zenbaitek ere egin dituzte, euskararekin lotuta, pizgarriak suertatu diren gauzak. Gogora ekarri dizkiezu, seguru izango baitzuten horien berri, atzerrian ere. Akordatzen Gaizka Garitanok egindakoarekin? Eibar futbol-taldeko entrenatzailea, Almerian, partidaren osteko prentsaurrekoan. Kazetari baten euskarazko galderari euskaraz erantzuten hasi eta, gainerako kazetariak kexuka hasiak zirela ikusita, altxatu eta ospa egin zuen. Akordatzen Lutxo Egiaren performancearekin? Hilabete batez Bilbon bizi izan zen soilik euskaraz eta esperientziaren berri eman zuen blog batean.⁵ Nazkatu eta alde egiten duena eta eguneroko hizkuntza-praktika problematizatzen duena beste nonbait kokatzen dira, orain arte nagusi izan den ez bezalako posizio batean. Ez dute eskatzen ez baimenik ez barkamenik, euskaraz aritzeko eta aritzeagatik.

Bestelako kultur politiken beharra, ardatza geurean

Eta sormenaren arloan, zer? Literaturarekin izan du zerikusia Berlingo ekitaldiak, horrexegatik zaude zu hemen, zure alderdi artistikoa dela-eta, beraz, ez da harritzekoa afaltiar euskalberlindarren jakin-nahia, kontuaren harira, ea zure izenburuak, hipotesiak edo diagnostikoak balio duen horretarako ere. Baiezkoan zaude, zerbait hil dela, eta hor ere gaudela haize freskoen eta ideia berrien atarian. Ekoizpenaren beraren alde-tik bainoago, akaso, batez ere, moldeei dagokienez, eta, zehatzago, ekoizpen hori ahalbidetzen duten azpiegituren harira.

Adituko zenuten, seguru asko, Euskadi Sariarena, ala? Urrian jakinarazi zituzten irabazleen izenak; horietako batek

eman zuen bereziki zeresana. Izenak, edo, areago, uko egiteak, edo zuk interesgarriago deritzozunez, uko egiteko gutunean aipatzen zirenek. Mikel Peruarenak azpimarratu zuen gaur egungo lehiaketa-ereduak, Euskadi Sariak bezala lan bakarra goستن duena eta horren idazleari diru-sari majoa eman, ez duela egiatan euskarazko sormena hauspotzen laguntzen. Aitzitik, kontuan hartuta euskal idazle (eta jar genezake berdin sortzaile) gehientsuak ez direla sortzen duten horren etekin ekonomikoetatik bizi, bestelako neurriak egokiagoak lirake, adibidez, sortzaileentzako estatutu fiskal bereziak sortzea edo errenta-aitorpenaren puska bat itzultzea.⁶

Mugikorrean azkar batean dokumentua deskargatu eta hitzez hitz irakurri diezu gutunaren amaieran datorren gogoeta bat, zehatza eta zorrotza:

Literatura sari nazionalen eredia inguruko hizkuntza hegemonikoek darabilten ereduaren parte bat da, eta ez dut uste gure hizkuntza txiki, gutxiagotu eta ez-normalizatuari ongi egokitzen zaizkionik.⁷

Esaldia irakurtzen amaitzearekin bat afaltiarretako batek lehenago esandakoari heldu diozu, beste zerbaitez ari zinetela aipatu baitu badela garaia geure buruari so egin eta bertan

Bada garaia
geure buruari so
egin eta bertan
ipintzeko ardatza,
aldebakartasunez
aritzekoa, jo eta lepoa
zeharo tortikulisak jota
amaitu aurretik

ipintzeko ardatza, aldebakartasunez aritzekoa, jo eta lepoa zeharo tortikulisak jota amaitu aurretik, besteek dagitena lehenestearen lehenesteaz ('geure buru' hori xuxen zer den zehazteko legoke, noski, baina hurbilketa gisa esan dezakegu 'geure' horretan bil gaitzkeela, askotariko arrazoiak medio, gaur egungo egoera soziopolitikoarekin bat etorri ez eta beste zerbaitez eraikitzen gogoz gaudenak, norabide jakin batean). Ardatza norbere buruarengan kokatu edo norbere nahiak aintzat hartzearen

hori, kurioski, agertu zen beste idatzi publiko batean ere, Peruarenarena baino zertxobait lehenago, irailaren 30ean, itzul-tzaileen nazioarteko egunean. Ospakizunaren kari, EIZIEk, Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretteen Elkarteak, aldarria plazaratu zuen, eta bertan, itzulpengintzaren garrantzia nabarmentzeaz gain, gabezia bat azpimarratu zuten, ondo zehaztutako itzulpen-politika baten falta, alegia:

Bestela esanda, ondo definitua izan zer, nola, nork, zein baldintzatan... itzuli behar den [...] eta, behin horiek definituta, behar besteko baliabideak jarri hori guztiori gauzatzeko.

Zertarako? «[...] gurea ere kultura-hizkuntza izan dadin».⁸

San Jeronimo eguneko prentsaurrekoan zinela ez zitzaizun zeharo arrotza suertatu Mikel Garmendia EIZIEko lehendakariak aldarrikatutakoa, garaitsuan antzeko zerbait kontatu baitzizun Maria Colerak, euskaratiko itzulpenari buruz egindako erreportajerako elkarrizketatu zenuela-eta. Pasarte hori ere mugikorrean pantailaratu eta ozen irakurri diezu:

Hizkuntza txikiak itzultzeko garaian gakoa da zer sistema literariok hartzen dituen erabakiak, horrek guztiz baldintzatzen baitu itzultzen dena, itzultzen denaren harrera... Beraz, noren esku dago? Hizkuntza txikiaren literatur sistemaren esku ala hizkuntza txikiaren metropoliaren esku? Metropoliko sistemak bere baitako ale exotikoak kanporatzeko borondatea izan ohi du, zentralitateari kutsu exotikoa ematekoa. Euskararen kasuan, adibidez, sarri zubi-hizkuntza bidez egiten dira itzulpenak, gaztelaniaren bitartez, eta itzuli diren gauza askok ez dute islatzen euskaraz esaten den gauza berbera: harremana baldintzatua dago, eta otzandua.⁹

Beraz, esan bezala, bestelako politikak behar ditugu literaturan ere, besteak beste kontuan hartu behar dugu itzulpengintza sistemaren parte bezala, eta horri garrantzia eman, eta gero badago beste auzi hori ere, gazteek ez dutela idazten, bekaren batek hauspotuta ez bada, akaso nagia egotzi eta «gaur egungo gazteek galbidera garamatzate» modukoak esan baino analisi zehatza goak egin beharko genituzke; eta, noski, diru publikoarena ere hor dago, ez dut berriz errepikatuko Peruarenak aski zehatz esan zuena, amaitu duzu bakarriketa.

Literaturaz kanpoko arteak, beti azken buruko

Azkenik kontzentratu dira berritsuenak, nor bere platerean, falafelak oro har, eta zenbait dilista-zopa. Bakea emango dizutela uste duzu, lañoa zu. Laster eten da atsedenaldea, goxokiak eskatu baitituzue aurreko janari minen ondorena baretzeko-edo. Orain arte larregi hitz egin ez duen batek esan dizu bera antzoki batean dabilela lanean, eta bertan antzerki tradizionala ez ezik arte performatiboak ere erruz lantzen dituztela eta ea horrek zerbait dakarkizun gogora, berak dakienagatik oraindik ere Oteizaren irudi abstraktuak dira nagusi euskal iruditegi estetikoan, eta antzezlanak taulara iritsi iristen diren arren, antzerkigileek ere ez ote dituzten literatur sortzaileek baino are baldintza kaskarragoak pairatzen, beti bazterrean, gainera.

Ados, esan diozu, eta ondoren aitorpena egin, azken batean, zu zeu ez al zara, bada, arteen hierarkia horren adibide erakusgarri bat, nola euskal kulturaz berbetan hasita hizkuntzaren kontura jo duzun lehen-lehenik eta ondoren literaturara? Itzulpengintza aipatzeak salbatu zaitu, momentuz, gipuzkoar hegemoniaren infernura joatetik. Edonola ere, kezkatzen zaituela gaiak, ez duzula gehiegi kontrolatzen ere, ez zenekiela nola sartu... Berlinerako bidaia honen ondorioz, hain zuzen, etxepeko kultur etxean hastekoa zen estreinaldi bati huts egin diozula, eta baietz, kezkatzen zaituela gaiak. Are, kultur politika berriena hizpidera ekarri izan duzula lankideren batekin, antzerki-mundukoa bera, eta esan dizula nola beraiek beti aipatzen duten kontua, bereziki igartzten baita aldea, Iparraldean ibiltzen diren taldeekikoa, zentzu horretan abaro abegitsuagoa baita *la république*. Berriro ere, hala ere, ekoizpen aldetik itzel dabiltzala oholtzetan, badabilela jendea, eta gogoz gainera, badoazela ikusleak ere, eta egarriz gainera. Aurten estreinatuta direla hamaika obra, eta Durangoko Azokaren harira, adibidez, antzerki-maratoia egingo dutela, eta antzerki profesionalagoa ez ezik amateurra ere sasoi betean dagoela ezin ukatuko dugula. Haatik, aspaldiko

aldarrikapen batek (besteak beste) hortxe dirauela, asegabe, Euskal Herrian eta euskaraz aukerarik ez baita goi-mailako antzerki-hezkuntza jasotzeko. Horrek dakarren guztiarekin.

Artearen bueltakoak zuzenago kezkatzen zaituela aitortu diozu antzokiko langileari, zertxobait gehiago ere ezagutzen duzula esparrua, dena esatera. Irakur-zalea eta ondorioz ardurak idazketaren bidez adieraztekoa izan zaren arren beti, alegia, izokin bat bazina zure erreka literatura litzatekeela, metaforiko-edo ipintzearren, berdin sentitu izan duzula beti

arte bisualetan ari zirenekiko lotura, eta lotura esatean esan nahi duzu identifikatzen zirenela haiek egiten zutenarekin, zuzenean zuri buruz zihardutela, zurekin ari zirela hizketan sentitu izan duzula: 70-80ko hamarkadetako artista estatubatuarren lanak, Cindy Sherman, aurten bertan Bartzelonako erakusketa baten bidez ezagututako margolari italiarra, zendu berria dena, Carol Rama, Artelekuko harrobian abaro hartutako sortzaileak, Itziar Okariz...

Jakitun zara, hala ere: jende askok Okarizen berri izan zuen, estreina, Durangoko Azokako kartela egin zuelako iaz. Aipatzekoa iruditzen zaizu hemen artearekin gertatzen dena, nola 60ko hamarkadan arte abstraktua egiten zuten artista batzuen lana erabat barneratu duen jendeak, nola suertatzen zaion hunkigarria oraindik ere, euskal iruditeria kolektiboaren ikur, eta nola 40-50 urte beranduago sortzen denak ez duen ia oihartzunik. Aipatzekoa iruditzen zaizu beste zerbait ere: nola hartzen den arte garaikidea gauza esnob gisa, ulertezina, gizartetik apartekoa, sarritan ezagutza faltatik, sarritan Guggenheim edo Tabakaleraren moduko egitasmo erraldoiekin lotzen delako. Badu loturarik, ezin uka, baina hori ez da hemen sortzen den arte garaikide bakarra, inondik ere.

60ko hamarkadan arte abstraktua egiten zuten artista batzuen lana erabat barneratu zuen jendeak, eta 40-50 urte beranduago sortzen denak ez du ia oihartzunik

Adibide bat baino ez da, zer-nolako harrera daukan gu-rean, baina adierazgarria da, oso. Ekar zenitzake bestelako hamaika baina orain oso gutxi irakurri duzu azken hau eta fresko daukazu memorian. Consonni Bilboko arte ekoizte-txeak sustatutako ekimen baten harira (LaPublika) zutabea idatzi zuen Igor Susaeta kazetariak *Berria* egunkarian. Ez zitzaion ekimena gustatu, eta proiektuaren webgunea oso-rik gaztelaniaz zegoela salatu zuen (salagarria baita, baik). Honelaxe laburbildu zuen mezua:

Ez ote dago arte garaikidea bera lokatzetan trabatuta... Artearen bidez espazio publikoak sortzea asmo ekimenak, eta mendi irtee-rarako deialdia mugatua: bi talde, hamabost lagunekoak gehienez. Ba ote du arte garaikideak herritarrengana heltzeko benetako in-teresa? [...] Mugez gogoeta egitea du asmo LaPublikak, baina ekin-tza soilak direnak diskurtsoaren hitz hanpatuekin betez, arte ga-raikidea ez ote dabil lokazten eta bere potentzialitatea mugatzen?¹⁰

Afaltiarrei galdetu diezu: egingo ote genuke galdera hori bera literaturarekin? Gustatu ez zaigun eta zilegitasunez kritikaga-rria deritzogun liburu baten oinarrian literatura garaikidea zaku bakarrean sartuta epaitu?

Esan bezala, Susaetaren jarrera adierazgarria da, baina ez duzu uste bere kontu pertsonal bat denik, huts-hutsean. Amil-degia dago euskal kulturaren eta euskal artearen artean, salbu eta oso txertatua dagoen artea ez bada (Oteiza, Zumeta, Bas-terretxea). Bestelako garai historiko eta soziopolitiko batean sortu zen eta txertatu zen arte hori, eta balantze honen bidean etengabe argudiatu duzu, hain zuzen, garai bat bukatzen ari dela, besteak beste, arte hori sortu zen eta arte hori euskal iruditegiaren parte bihurtu zen garaia. Garai berriek estetika berriak behar izango dituztela ere uste duzu.¹¹ Bestela, *malo*.

Artearekiko harremanean, iruditzen zaizu, mendeko kultura bat izateak badu eraginik, nola ez. Okela Sormen Lantegiko Irati Urrestarazuk argi utzi zizun, ekaineko erreportaje batean:

Euskal kulturaren eta Euskal Herrian guztia defentsa-posiziotik abiatuta egiten da. Hortaz, edo egiten duzu arte bat Oteizarena-eta

bezalakoa, Euskal Herriaren eta hizkuntzaren defentsarekin esplituki lotzen dena, edo jai daukazu.¹²

Erreportaje berean, Haizea Barcenillak aletu zituen artearekiko jarrera sozialak aldatzen hasteko zenbait gako:

Hasteko, dibulgazio-lan gehiago egin beharko litzateke, zientzian bezala. Instituzioek programa bereziak eta ondo pentsatuak antolatu beharko lituzkete, artea jendearengana iristeko baina ez modu paternalistan, kontua ez baita jendea ekartzea ardiak balira bezala. Mega-instituzioak egin ditugu eta askoz inteligenteagoa izango litzateke instituzio txiki eta tokian tokikoak egitea eta horiek testuinguru zuzenarekin lan egitea. Artista gazteak erakusten hasteko erreferentziazko toki bat ere beharko genuke; Arte Ederren Museoa aukera galdu bat da, neurri ertaineko erakustareto bat baitauka, aproposa. Azkenik, elkarriketan hasi behar ginasteke artearen mundukoak eta kulturgileak, kezkak konpartitu eta elkar aditzeko.¹³

Solasaldiari buruzko azken puntua arte guztietara ekar genezake. Kalterik ez liguke egingo elkar ezagutzeak; dantzari, bertsolari, antzerkigile, idazle, artista, kultur kazetari eta abarrak biltzeak; azken batean, gutxi izatea ez da beti kalterako izango, eta horrelako bilera baterako nahikoa geneuke BECeko areto ertain batekin.

Always look on the bright side of life

Kafea, kopa eta honezkero purua ere erretzear zaudetela, azken eskakizuna egin dizute afaltiarrek. Laburbildu dezazula kultur balantzea lauzpabost txiotan. Eta zuk jaramon egin, azken batean ondo etorriko baitzaizu, hondarreko gogoetak biltzeko.

Zerbait etortzekotan, desira izango du sorburu

Euskal egoerari buruz aritzean, luzez, sufrimendua izan dugu sentipen nagusi, agonia. Zalantzarik ez, arrazoiak izan dira, baina agian ahalegin handiagoa egin genezake jarrera horri buelta emateko. Hil egingo garelako sufrikario luzea

gorabehera, gainera, jendeak jarraitzen du bizitzen eta gauzak sortzen, euskaraz, hala nahi dutelako. Bai, bai, nahi dutelako, gogoz daudelako, eta ez Aitorren hizkuntz zaharra salbatzeko sakrifizio hutsez. Hizkuntza-eskubidea, azken batean, ez baita soilik mediku euskalduna izango duzula bermatzea, ezpada, baita ere, hizkuntzarekin gozatzeko aukera ziurtatzea. Halaxe atera dira argitara, aurten, hamaika proiektu zoro eta eder, besteak beste: *Euskal Harriaren ABDak*, *H28 aldizkari sare-tirikoa*, *Busti* emankizuna, *Lekore* literatur aldizkaria, Karmelo Bizirik ekimena, *Gure genealogia feministak* liburua...

Abegikorrak izan daitezke bazterrak, bertan batuz gero

Aurtengo ekimen interesgarrienetako bat aipatzeke utzi dugu balantze orokorrean, ez baitzen zehatz-mehatz kulturala, esparrua nola definitzen duzun. Hala ere, itxaropen handiak piztu zituen Alternatiben Herriak. Garrantzitsua da bertan bildutako jendetza, baina are garrantzitsuago ekimenaren muina, bazterretan gaudenok, elkar hartuta, alternatibak eraikitzekoa, geure kasa, datorkigun gau neoliberal eta patriarkalaren aurrean. Era berean, horretaz dihardute, bazterretan elkartzeaz, feminismoa eta euskalgintza lotzen dutenak (Idurre Eskisabel, Mari Luz Esteban, Onintza Irureta). Horretaz ziharduen Gora Gasteiz! ekimenak ere, helburu eta ibilbide nahiko zehatzarekin, gisako planteamendua sustatu baitzuen. Eta horretaz dihardu Ernai gazte antolakundeak eta Topatu gazte proiektu komunikatiboak aurten ondu duten *Gure kabuz ala hil* dokumentalak ere, alternatiba ekonomiko burujabeetan jarrita arreta.

Zaharrak berri?

Aurten hizpidera ekarri dira hainbat galdera, euskal identitateaz, euskaraz, estatuaz, hamaika aldiz eztabaidatu direnak, lehenago. Ez dira, ordea, zaharrak berri. Egoera-aldaketa hain demaseko baten aurrean, beharrezkoa da, are, ezinbestekoa, betiko galderei erantzutea, ez baitira sekula agortzen,

baina erantzutea kontuan hartuta nola aldatu den egoera eta ea zer dagoen berririk, bai baitago horrelakorik. Analisia etengabe eguneratu behar da, zehatz eguneratu ere, eta horren arabera egin irakurketak, ezarri helburuak. Kulturaren esparruan, ezin bazter uztekoa da Twitterrek eta Internetek oro har izan duen eragina, hasteko eta behin, komunitate nahiko sendo bat sortu da-eta bertan.

Bertan goxo egotea ez da betirako

Defentsa-posizioa hasiera batean ez da samurra, baina gero, zenbait helburu erdietsita, ohitu daiteke bat, hor irautera. Auzardia falta zaigula, horixe entzun diot ikertzaile bati baino gehiagori, euskal komunikabideez ari. Eta horretara etorrira, izena aldatzeke izanari sekulako buelta eman dion aldizkari bat badaukagu: *Argia*. Estitxu Eizagirre zuzendariak argi azaldu izan du beren apustua: sinesten duten ildo horietan zorroztu, objektibotasunaren tranpari uko egin eta kazetaritza konprometitua sustatu. Kritika egin dietenean, oso kokatuta daudela, ez dutela euskaldun guztiak aseko dituen aldizkari bat sortzen, umorez erantzun dute: zorionez, ezinezkoa dela hori, euskaldunak oso anitzak direlako, aldizkari bakar batek ezin izango dituelako inoiz denen nahiak ase.¹⁴

Euskal kultura hil da, biba euskal kultura! Azpimarratu dezagun biba hori

Azpimarratu dezagun aldaketen potentzialtasuna, atzean uzten ari garenakiko nostalgia antzueren aurka. Azpimarratu dezagun segurtasunik eza balio positibo bat dela, agonian goxo egoteari utzi, beti defentsiban, eta eraikitzen hasteko aparteko abagune. Ez gaitzala noraezak, aurretiaz xedatutako biderik ezak izutu (gainera, beti dago heldulekurik). Azpimarratu dezagun aldaketa-garai hau dela suerta lekigukeen biazaldi interesgarrietako bat. 🍷

Oharrak

1. www.argia.eus/argia-astekaria/2458/euskalgintza-berritu-ala-hil (azken kontsulta: 2015-12-09).
2. www.berria.eus/paperekoa/1781/010/001/2015-12-02/lehen_pausoa_eman_dugu_bidegurutzeraz_iritzi_garela_ohartzea.htm (azken kontsulta: 2015-12-09).
3. www.youtube.com/watch?v=8YHKInv4Vi4 (azken kontsulta: 2015-12-09).
4. www.argia.eus/albistea/korrikako-lekukoan-eskuz-esku-euskal-herria-zeharkatu-duen-mezua-bagara-nor (azken kontsulta: 2015-12-09).
5. www.berria.eus/blogariak/transitoak (azken kontsulta: 2015-12-09).
6. www.berria.eus/albistea/115487/uko_baten_arrazoiak.htm (azken kontsulta: 2015-12-09).
7. *Ibid.*
8. www.eizie.eus/Jarduerak/bestelako_egitasmoak/Itzulpengintzaren_eguna_2015 (azken kontsulta: 2015-12-09).
9. www.argia.eus/argia-astekaria/2474/itzulpengintza (azken kontsulta: 2015-12-09).
10. www.berria.eus/paperekoa/1973/046/001/2015-10-25/lokatzetan_trabatuta.htm (azken kontsulta: 2015-12-09).
11. Artikulu honetan ez da musikarik aipatu, espazio faltan. Hala ere, artearen antzekoa da egoera kontu batean behintzat, hain zuzen garai soziopolitiko zehatz batean sortutako doinuek dirautela gure iruditegian nagusi, bestelako doinuak sortu eta are zertxobait zabaldu badira ere.
12. www.argia.eus/argia-astekaria/2465/arte-plastiko-eta-bisualak (azken kontsulta: 2015-12-09).
13. *Ibid.*
14. www.youtube.com/watch?v=6KMTITdeUNc (azken kontsulta: 2015-12-09).